

GİRİŞİMCİLİK DÜZEYİ VE EĞİLİMİ İLE SAĞLIK ARASINDAKİ İLİŞKİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA: KASTAMONU ÖRNEĞİ

Mehmet Erdal KARA¹

Orhan KÜÇÜK²

Emrah YAŞARSOY³

ÖZ

Girişimcilik kavramı, içerisinde bulunduğumuz bilgi çağında adından sıkça söz ettirmektedir. İnsanlar özellikle ekonomik açıdan refaha erişebilmek adına, sahip oldukları girişimcilik ruhunu kendi eğilimlerine göre kullanmaktadır. Ancak, bireyin sağlık durumunun da bu durumda önemli olduğu düşünülmektedir. Bu araştırmanın amacı, Kastamonu Küçük Sanayi Sitesi'ndeki işletme sahiplerinin girişimcilik düzeyleri ve girişimcilik eğilimi ile psikolojik, fizyolojik ve ruhsal olarak kişisel sağlık yönleri arasında bir ilişki olup olmadığı incelemektir. Nicel olarak tasarlanan bu çalışmada, Kastamonu Küçük Sanayi Sitesi'ndeki iş yeri sahiplerinin tamamına ulaşılarak, yüz yüze anket tekniğiyle veriler toplanmıştır. Toplamda 237 girişimciye ait anket formu değerlendirmeye alınmıştır ve elde edilen veriler SPSS 20.0 programında analiz edilerek sonuçlar paylaşılmıştır. Araştırmadan elde edilen verilerden hareketle, katılımcıların girişimcilik düzeylerinin yüksek olduğu ve fiziksel, psikolojik ve sosyolojik olarak kendilerini oldukça iyi hissettikleri belirlenmiştir. Yapılan ilişki testlerinde girişimcilik düzeyi, girişimcilik eğilimi ve bireyin sağlık durumu arasında anlamlı ilişkilerin olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak, girişimci aday bir bireyin yeterli finansal güce sahip olması, yeni fikirlere açık olması, hem fiziksel hem de psikolojik ve sosyolojik olarak kendini iyi hissetmesi gerektiği ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, Girişimcilik Düzeyi, Girişimcilik Eğilimi, Girişimci Sağlık Durumu, Kastamonu.

JEL Kodu: M13

¹Doktora Öğrencisi, Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, erdalkara37@hotmail.com

²Prof. Dr., Kastamonu Üniversitesi İ.İ.B.F., orhank@kastamonu.edu.tr

³Arş. Gör. Dr., Kastamonu Üniversitesi Turizm Fakültesi, eyasarsoy@kastamonu.edu.tr

A RESEARCH ON THE RELATIONSHIP BETWEEN ENTREPRENEURSHIP LEVEL AND ENTREPRENEURSHIP TENDENCY WITH HEALTH CONDITION: THE CASE OF KASTAMONU

ABSTRACT

The concept of entrepreneurship is frequently mentioned in the knowledge era we are in. People use the entrepreneurial spirit they possess according to their own tendencies in order to reach prosperity in terms of the economy. However, the health condition of an individual is also considered to be important in this situation. The purpose of this research is to examine whether there is a relationship between the entrepreneurship level-entrepreneurship tendency of the business owners and their personal health aspects -psychologically, physiologically, and spiritually- in the small industrial area of Kastamonu. This quantitative study was reached to all the business owners in Small Industrial Sites in Kastamonu, and data were collected using face-to-face survey techniques. The questionnaire form belonging to 237 entrepreneurs in total was evaluated, and the obtained data were analyzed in SPSS 20.0 program, and the results were shared. Based on the research data, it was determined that the participants' entrepreneurship level was high, and they feel very well physically, psychologically, and sociologically. According to the analysis, significant relationships were determined between entrepreneurship level, entrepreneurial tendency, and an individual's health status. As a result, it was revealed that an entrepreneur candidate should have sufficient financial strength, be open to new ideas, and feel good both physically, psychologically, and sociologically.

Keywords: Entrepreneurship, Entrepreneurship Level, Entrepreneurship Tendency, Entrepreneur Health Condition, Kastamonu.

JEL Code: M13

1. GİRİŞ

İçerisinde bulunduğumuz dijital çağda insan emeğinin üretimdeki rolü azalırken, bilgi odaklı emeğin üretimdeki önemi gün geçtikçe artmaktadır. Bilim ve teknoloji dünyasında ortaya çıkan gelişmelerle birlikte, şehirlerin / ülkelerin yapıları değişmiş, girişimcinin ve girişimciliğin ekonomik değeri ve bunun toplumdaki değeri artmıştır. Bu durumun bir sonucu olarak insana ve onun yeteneğine dayalı girişimcilik daha fazla önem kazanmış ve bireyin entelektüel üretkenlik becerisi ön plana çıkmaya başlamıştır. Bu becerinin çıktıları olan sanat, bilim ve ekonomik bakımdan önem taşıyan girişimciliğin, bilgi toplumunda en parlak dönemini yaşayacağı düşünülmektedir (Arslan, 2002). Bu durumda, girişimciliğin bir tamamlayıcı unsur olarak yenilik, yaratıcılık ve yönetim faaliyetleriyle yakından ilgili olduğu söylenebilir. Bunun yanında, küresel ekonomi daha fazla rekabeti gerektirdiğinden girişimciliğin önemi de artmaktadır (Özkul, 2007: 344).

Girişimcilik, bir ülke ekonomisinin ileriye taşınabilmesi için dinamik bir güçtür ve dolayısıyla büyük bir öneme sahiptir. Yeni bir iş kurmak ve o işte başarıyı yakalayıp devam ettirebilmek rekabetin çetin olduğu küresel ekonomide kolay olmamaktadır. Girişimci bireylerde, yetenek, cesaret ve yenilikçiliğin bir bütün olarak bulunması gerekmektedir. Bu ancak bu özellikleri kendi içerisinde barındıran bireyler sayesinde olanaklı olmaktadır. Bireyin girişimcilik eğiliminde veya girişimcilik isteğinde önemli bir etkiye sahip birçok öge bulunmaktadır. Bunların içerisinde, parasal kaynaklar, eğitim, rol modelleri, iş deneyimi, inanç, aile, kültür ve kişilik özellikleri öne çıkan bazı etkenlerdir (Bozkurt & Erdurur, 2013).

Rekabetin çok güçlü olduğu iş dünyasında işletmelerin varlıklarını sürdürebilmeleri pek kolay değildir. Özellikle küçük ve orta ölçekli işletmelerin büyük ve kurumsal işletmeler karşısında aynı ürün ve ya hizmet ile hedeflerine ulaşması gün geçtikçe zorlaşmaktadır. Günümüzde sektör farkı gözetmeksizin birçok işletme aynı yıl içerisinde faaliyetine başlayıp hedeflerini gerçekleştirmeden iflas etme eşiğine gelmektedir. Yapılan girişimin başarılı ya da başarısız sonuçlanmasında girişimcinin sağlık durumunun da göz önünde bulundurulması gerektiği düşünülmektedir. Bu nedenle, girişimcilik özellikleri ve eğilimlerinin yanında kişinin sağlıklı olması ile girişimcilik düzeyi arasında da bir ilişki olabileceği varsayılmaktadır.

Bu araştırmanın teorik çerçeve kısmında girişimcilik ve bireyin sağlık durumu ile ilgili kavramsal ögelere yer verilirken, yöntem kısmında ise araştırmada izlenen yollara değinilmiştir. Araştırmanın bulguları kısmına gelindiğinde, burada araştırmada toplanan verilerin analizi yapılmıştır ve elde edilen bulgular yorumlanmıştır. Son olarak, tartışma kısmında araştırmanın sonuçları literatürde daha önce yapılan araştırmaların sonuçlarıyla karşılaştırılırken, sonuç ve öneriler kısmında ise araştırmadan elde edilen önemli noktalardan söz edilmiş ve bazı önerilerde bulunulmuştur.

2. TEORİK ÇERÇEVE

Girişimcilik, Almanca “*unternehmen*” ve Fransızca’da “*entreprendre*” kelimelerinden oluşan ve Türkçe’de “*üstlenmek*” anlamını taşıyan bir kelimedir (Arıkan, 2004). Bu kavram ile ilgili literatürde çeşitli açıklamalar ve tanımlamalar mevcuttur.

Girişimcilik, genel anlamda fırsatlar üretmek, bu fırsatlar içerisinde bir seçimde bulunmak, yorumlamak ve sonrasında her türlü riskle karşılaşılabilen bir atmosferde ortaya yeni bir şeyler koyma becerisidir. Bu beceriyi ortaya çıkaran bazı temel etkenler vardır (Ferrante, 2005). Başarma gereksinimi duyma, kontrol merkezi, risk alma yatkınlığı, belirsizliğe tolerans gösterebilme, kendine güven ve yenilikçilik bunlardan bazılarıdır (Koh,1996). Bozkurt’tan (2000) aktaran Bektaş ve Köseoğlu’na (2007) göre girişimcilik, yaşanan çevrenin sunduğu olanakları görme, o sezgilerden hayaller üretme, hayalleri projelere çevirme, o projeleri hayata taşıma ve çeşitlilik üreterek, bireyin hayatını kolaylaştırma yeteneğine sahip olmak demektir. Girişimcilik her modern toplum ekonomileri için en önemli belirleyicilerden biri olarak karşımıza çıkar. Ayrıca, bu önemli terim yeni rekabetçi manzara ve onun dinamik değişikliğiyle başa çıkmak için gerekli bir araç olarak da düşünülebilir (Kraus & Kauranen, 2009). Foss-Klein’a (2002) göre ise, girişimcilik; fırsat kovalama, risk alma, gerçekleştirme ve yenilik yapma süreçlerinin tamamını ifade eder.

Girişimcilik düzeyi ise bir girişimcinin sahip olduğu işin sorumluluklarını ne ölçüde taşıdığı, kararları kendi başına ne derece aldığı ve temel işlevleri ne ölçüde yürüttüğünü anlamak ve anlatmak için geliştirilen bir kavramdır (Küçük, 2016; Küçük & Küçük, 2018). Bunlardan herhangi birinin noksan kalması, girişimcilik yolunda işlerin sağlıklı yürüyemeyeceği anlamı taşımaktadır.

Girişimcilik, bir toplumda işsizliğin azalmasında, ekonomik gelişmişliğin artmasında ve toplumsal alanda değişimci ve yenilikçi bir sürecin başlatılmasında önemli bir etken olarak değerlendirilmektedir. Bu anlamda girişimcilik potansiyeli olan bireylerin, sahip olduğu özellikleri kullanarak bu yönde adımlar atması önem taşımaktadır. Girişimcilik ruhuna sahip bireylerin tespit edilmesi ve bu ruhun geliştirilmesi için; bireyin içerisinde bulunduğu sosyo-ekonomik ve kültürel yapı, aile, toplumsal davranış biçimleri, eğitim seviyesi ve kalitesi, ekonomik şartlar ile devletin girişimciliğin gelişmesine dair insanları teşvik eden uygulamalar geliştirmesi gerekmektedir. Bu tür uygulamalara gidilmedikçe, girişimciliğin gelişmesi oldukça zor bir hal alacaktır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde girişimci ruha sahip bireylerin yetişmemesi, etkin bir kalkınma sürecinin içerisine girilmesine de engel olmaktadır (Küçük, 2014).

İnsanların demografik özelliklerinin ve geçmişlerine yönelik etkenlerin bireyin girişimcilik isteği üzerindeki etkileri birçok araştırmacı tarafından incelenmiştir. Bu araştırma kapsamında, bireyin girişimcilik niyetini etkileyen demografik ve kişisel geçmişe ait etkenler olarak yaş, sektör ve eğitim durumu ele alınmıştır. Birçok araştırma sonucunda, yaş faktörünün bireyin girişimcilik niyetini etkilediği ortaya konmuştur. Araştırmalar, insanların girişimcilik kariyerlerine genellikle 22-44

yaşlarında başladıklarını (Reynolds vd., 2000) göstermektedir. Hindistan’da gerçekleştirilen bir araştırma, gençlerin yaşlı insanlardan daha çok girişimci olduklarını ortaya koymuştur (Sinha, 1996). Ayrıca özçıkarmını düşünen gençlerin girişimcilik eğilimlerinin daha yüksek olduğu, gençlere verilen girişimcilik eğitiminin de girişimcilik niyet ve eğilimlerini olumlu etkilediği çeşitli çalışmalarca tespit edilmiştir (Top, Çolakoğlu ve Dilek, 2012: 942).

Diğer bir açıdan girişimciliğin gerekliliği incelendiğinde, Klapper ve diğerlerine (2006) göre girişimcilik ilerici pazar ekonomilerinde devimselciliğin sürdürülebilmesi açısından son derece gereklidir. Yeni fikirlerin ve işlerin piyasalara yüksek düzeydeki girişi yeniliği ve rekabeti teşvik etmektedir. Böylece piyasanın canlanması kaçınılmaz olmaktadır. Piyasanın canlanması demek girişimcilerin yeni alanlarda iş kurma oranlarının artmasına neden olmaktadır.

2.1.Girişimci Özellikleri

Çarıkcı ve Koyuncu’ya (2010) göre bir birey açısından yeni bir iş kurma fikri o kişinin bir parçası olduğu toplumun kültürü, ailesi, arkadaşları, öğretmenleri ve meslektaşlarından gelen desteğe bağlıdır. Bunun yanında, bir toplumda girişimciliğin yapı taşlarını meydana getiren; bireyin kendi işinin patronu olması, para ve itibar kazanmak gibi hususlar ön planda ise, bu toplumda girişimciliğin desteklendiği anlamı çıkarılabilir. Bunun aksine, başarılı ve yeni işletmeleri çok önemseyen, fakat başarısız olunduğu takdirde bunu önemli bir itibar kaybı olarak gören toplumlarda ise girişimciliğin yaygın olduğu söylenemez. Tüm kültürlerin tamamen girişimciliği desteklediği ya da girişimciliğe karşı olduğunu söylemek doğru bir söylem olmamaktadır. Kültürel bütünlüğü meydana getiren alt kültürler girişimciliği olumlu veya olumsuz etkileyecek durumlar meydana getirebilirler. Özellikle aile özelliklerinin egemen olduğu kültürlerde eğer aileler bağımsızlığı hayatlarında önemli bir yerde tutuyorlarsa, çocuklarının girişimcilik özelliği taşıması muhtemel bir durumdur (Hisrich & Peters, 2002).

Girişimci kişinin içerisinde yetiştiği ve bulunduğu ekonomik çevre onun “ekonomik koşullarını”; ailenin yapısı, kişinin eğitimi, yaşı, cinsiyeti vs. onun “sosyolojik şartlarını” ve kendisiyle alakalı kişisel algısı, yaptığı iş ile barışık olması, işte gösterdiği disiplin vs. gibi özellikleri de “psikolojik şartları”nı oluşturmaktadır. Girişimcilik bu sayılan üç önemli unsurun çeşitli biçimlerinin bir sonucu olarak meydana gelmektedir (Arslan, 2002).

Girişimci özelliklerine bir başka açıdan bakılacak olursa, Szerb’e (2003) göre girişimci bir kişinin ilk olarak yenilikçi bir davranışa sahip olması gerekmektedir. Bu yenilikçi davranışlar çok basit olabilmekle birlikte, burada önemli olan o sektör için yeni bir kavram oluşturabilmesidir. İkinci olarak, girişimci kişi iş kurma planlarını devreye soktuğunda ve işletme büyümeye başladığında, iş fikri orijinalliğini yitirebilmekte ve yenilikçi girişimci bir yönetici ve bürokrata dönüşebilmektedir. Bu noktada, yönetici ve girişimci rolleri arasındaki çizginin iyi belirlenmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Üçüncüsü, başarılı bir girişimcide; yenilikçilik, risk alabilme, vaat, özgüven, hedef koyma, karar verme gibi özelliklerin bulunması gereklidir. Son olarak, doğuştan mı yoksa sonradan mı girişimci olduğunun tespit edilmesidir.

2.2. Girişimcilik Eğilimi

Doğru fırsatların tanımlanması, fırsatların gün yüzüne çıkarılması ve o fırsatlardan en uygun olanının seçilmesini içeren girişimcilik kavramı; yenilik, gelişme, risk alma ve yeni olanı ortaya koyma gibi faktörleri de kapsayan çok yönlü bir eğilimi tanımlamaktadır (Ardichvili ve diğerlerinden aktaran Yıldız & Kapu, 2012). Girişimcilik eğilimi; bireyin işini geliştirme, yeni pazarlara girme, yeni ürün üretme ve yeni yatırımlar yapma konusundaki isteğini açıklamak için kullanılan bir tanımlamadır (Küçük, 2016; Küçük & Küçük, 2018). Birçok araştırmada, girişimcilik eğiliminin, yenilik oluşturma, proaktif davranma ve risk alma olmak üzere üç farklı biçimin birleşiminden oluştuğu görülmektedir. Bu sayede, girişimci bir kişinin pazarda var olan ürünün yenilenmesi için istekli olması ve çaba harcaması, yeni ve farklı olan bir ürün veya hizmet sunmak için risk alması ve piyasadaki rakiplerinden daha önce davranması beklenmektedir (Wiklund & Shepherd 2005'ten aktaran Yıldız & Kapu, 2012).

Hisrich ve Peters'e (2002) göre, girişimciliğin ortaya koyabileceği bazı davranış biçimleri vardır. Bunlar; sorumluluk alma, sosyal ve ekonomik alanlarda düzenleme yapma ve başarısızlığı kabul etme olarak sıralanır (Hisrich & Peters, 2002). Bu davranış şekilleri girişimciliğin eğilim yönünü belirleyen önemli etmenlerdir (Bektaş & Köseoğlu, 2007).

2.3. Girişimci Sağlık Durumu

Sağlık kavramının girişimcilik ile ilgisi olabileceği düşünülmektedir. Çetiner'e (2014) göre sağlık tanımı ortaya ilk çıktığında hastalık tanımıyla beraber ele alınmış ve hastalık kelimesinin zıttı olarak açıklanmıştır. Zaman geçtikçe bu düşünce geçerliliğini yitirmiştir. Bunun nedeni ise, birçok hastalık türü olmasına karşın yalnızca bir 'sağlık' kavramının bulunmasıdır. Akdemir ve Birol'den (2005) aktaran Çetiner'e (2014) göre Dünya Sağlık Örgütü tarafından belirtilen tanımlamada sağlık; bir insanda sadece bir hastalığın veya engelinin bulunmaması değil; bunun yanında bedensel, ruhsal ve sosyal yönden kişinin tam bir iyi olma halidir. Çetiner'e (2014) göre sağlık çok yönlü ele alındığında bu tanımlamalardan vurgulanması bir ihtiyaç olarak görülen bazı önemli noktalar vardır. Bunlar; sağlık kavramının farklı etkenlerden oluşmuş karmaşık bir yapıya sahip olması, pozitif sağlık ifadesi kapsamında kişinin kendisi ve çevresi ile uyum içerisinde olması ve amaca doğru faaliyet sürecinde dinamik bir yapının varlığı şeklinde sıralanabilir. Sağlık kavramı, eskiden sadece bireyin herhangi bir hastalığının veya engelinin olmayışı şeklinde tanımlanırken, insanların sağlığı buna bağlı olarak değerlendirilmiş ve hastalık belirtileri veya engeli bulunmayan her insan sağlıklı bir birey olarak kabul edilmiştir (Akdur vd.,1998: 11; Çelik, 2006: 27-28). Bir girişimcinin sağlık durumu ise, klasik tanımlamadan farklı olarak kişinin kendisini fizyolojik, psikolojik ve sosyolojik olarak kendisini ne ölçüde iyi hissettiğini, iyilik halini, herhangi fizyolojik ve psikolojik bir rahatsızlığının olmayışını ve

sosyal anlamda çevresi ile iyi ilişkiler içerisinde olduğu durumunu ifade etmektedir (Küçük & Küçük, 2018; Küçük, 2016).

Bir insan için erişilebilecek en iyi sağlık düzeyi; insanların etnik köken, inanç, siyasi görüş, ekonomik ya da sosyal durumuna göre herhangi bir biçimde ayrıma maruz kalmaksızın sahip olması gereken en temel haklardan biri olarak görülmektedir. Buna ek olarak, sağlık; birey, grup ve toplumların fizyolojik, psikolojik ve sosyal yönlerini de yakından ilgilendiren bir olgudur. Bu nedendir ki sağlık yalnızca hasta veya sakat olmama hali olarak görülmemelidir. Sağlığın tanımı yapılırken bireylerin günlük hayatlarında sosyal çevreleriyle devamlı etkileşim içerisinde buldukları ve o çevrenin özelliklerinden etkilendikleri gerçeği göz ardı edilmemelidir. Modern toplumda, sağlığın dinamikleri genel olarak 6 eğilim tarafından belirlenmektedir. Bu eğilimler; iyi bir yaşam beklentisi, sağlık konusuna duyulan ilgi, hastalık yapısı, özel sağlık pazarının yaygınlaşması, küreselleşme ve devletin sağlık alanında yaptığı harcamalar şeklindedir. Bahsi geçen eğilimlerin yanı sıra, ülkelerin gelişmişlik seviyeleri de insanların sağlık durumunu etkileyen önemli göstergelerden bir tanesidir. Bu gelişmişlik seviyesi içerisinde hem ekonomik hem de entelektüel gelişim değerlendirilmelidir (Çelik, 2006: 27-28; Okay, 2009: 15).

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Kastamonu Küçük Sanayi Sitesi'ndeki işletme sahiplerinin girişimcilik düzeyleri ve girişimcilik eğilimi ile sağlık durumlarını belirlemek ve bununla beraber bu değişkenler arasında ilişki olup olmadığını ortaya koymaktır. İşyeri sahiplerinin girişimcilik düzeyleri ve girişimcilik eğilimi noktasında hangi özelliklerinin ön plana çıktığını saptamak ve girişimcilik düzeyleri ve girişimcilik eğilimi ile kişinin sağlık durumu arasındaki ilişkiyi incelemek adına bu araştırma önem arz etmektedir.

3.2. Araştırmanın Kapsamı ve Yöntemi

Bu araştırma kapsamı, Kastamonu Küçük Sanayi Sitesi esnafının girişimcilik özelliklerini ve girişimcilik eğilimlerini incelemek, sağlık durumlarının ne durumda olduğunu belirlemek ve içerisinde buldukları sağlık durumu ile girişimcilik düzeylerinin ilişkisinin hangi seviyede olduğunu tespit etmektir. Araştırmada, olasılıklı olmayan örnekleme yöntemlerinden amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın evreni Kastamonu Küçük Sanayi Sitesi'nde faaliyet gösteren 252 işletmeden oluşmaktadır. Araştırmacılar, Kastamonu Küçük Sanayi Sitesi'ndeki tüm girişimcilere ulaşmıştır ve evrenin tamamına anket formunu uygulamıştır.

Veri toplama aracı belirleme noktasında, bu çalışmada Girişimcilik Düzeyi, Girişimcilik Eğilimi ve Girişimci Sağlığı ölçekleri olarak Küçük (2016) ve Küçük ve Küçük (2018) ölçeklerinden yararlanılmıştır (Küçük, 2020). Araştırmada kullanılan ölçeklerin geçerliliği ve güvenilirliği Küçük

(2016) tarafından yapılan araştırmada test edilmiştir ve ölçeklerin geçerliliğinin ve güvenilirliğinin sağlandığı belirlenmiştir. Araştırmada işe koşulan ölçekte, katılımcılardan ölçekteki ifadelerin girişimci eğilimi kararlarına etkisini saptamak üzere, “1- Kesinlikle Katılıyorum’dan” “5- Kesinlikle Katılmıyorum’a” kadar sıralanan seçeneklerden birini işaretlemeleri istenmiştir. Bu durumda, 1,00-2,33 arası önem düzeyi yüksek, 2,34-3,67 arası orta ve 3,67-5,00 arası çıkanlar ise önem düzeyi düşük olarak tanımlanmıştır.

Nicel olarak tasarlanan bu araştırmada, veri toplama yöntemi olarak birinci elden veri toplama en sık kullanılan yöntem olan anket tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırmada, Kastamonu Küçük Sanayi Sitesi’nde tam sayım ile ana kütlenin tamamı olan 252 adet işletmenin sahiplerine ulaşılarak, yüz yüze anket tekniğiyle veriler toplanmıştır. Eksik ya da yanlış doldurulan 15 anket formu dışında toplam 237 girişimciye uygulanan anket formu değerlendirmeye alınmıştır. Ölçeğin, güvenilirlik ve geçerliği test edilerek, frekans analizi, faktör analizi, tek yönlü ANOVA testi, Kruskal-Wallis-H Testi ve korelasyon analizi yapılmıştır. Elde edilen ham veriler, SPSS 23.0 programında analiz edilmiştir.

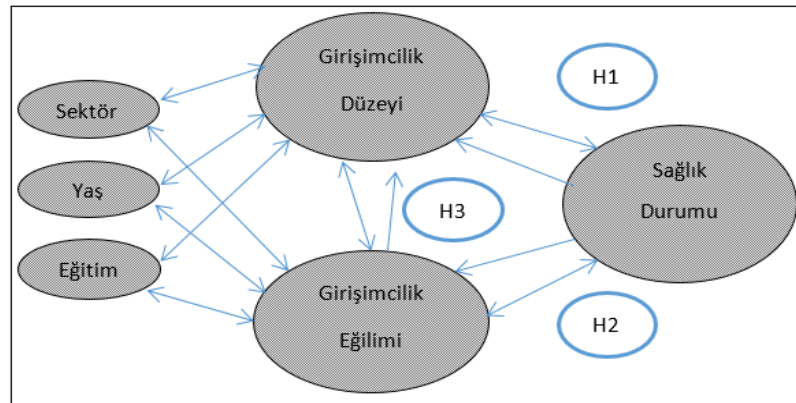
Bir araştırma yapılırken, her araştırmada olduğu gibi burada da bazı sınırlılıklar yer almaktadır. Bu sınırlılıkları aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür:

- Araştırma, Kastamonu’da birden fazla sanayi bölgesi olmasına rağmen, zaman kısıtından dolayı yalnızca Küçük Sanayi Sitesi’ndeki işletmelere yönelik olarak gerçekleştirilmiştir.
- Veriler, 2017 yılının Ocak ve Şubat aylarında toplanmıştır.
- Anket formları, Türkçe konuşabilen bireylere uygulanmıştır.

3.3. Araştırmanın Modeli

Şekil 1.’den anlaşılacağı gibi modelde üç değişken bulunmaktadır. Bunlar; bireyin girişimcilik düzeyi, girişimcilik eğilimi ve sağlık durumu şeklindedir. Araştırma kapsamında bu üç değişkenin birbiriyle olan ilişkileri ve girişimcilik düzeyi ve girişimcilik eğiliminin yaşa, çalışılan sektöre ve eğitim durumuna göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir.

Şekil 1. Araştırmanın Modeli

Modelde, öncelikle ‘Girişimcilik Düzeyi’ ve ‘Girişimcilik Eğilimi’nin bireyin yaşına, eğitim durumuna ve işletmenin faaliyet gösterdiği sektöre göre farklılık gösterebileceği düşünülmüştür ve bu farklılığı ortaya koymak amacıyla bazı testler yapılmıştır. Ardından, ‘Girişimcilik Düzeyi’ ile ‘Girişimcilik Eğilimi’ arasında bir ilişkinin olabileceği varsayılmıştır. Çünkü, birey girişimciliğe ne kadar eğilimli olursa bireyin girişimcilik düzeyinin de o kadar yüksek olabileceği düşünülmüştür. Son olarak, bireyin sağlık durumunun da girişimcilik düzeyi ve girişimcilik eğilimi ile ilişkili olabileceği üzerinde durulmuştur. ‘Girişimci Sağlığı’ ölçeği altında alt boyutlar olarak da ortaya çıkan, bireyin fiziksel, psikolojik ve sosyolojik sağlık durumunun, girişimcilik noktasında önem arz ettiği düşünülmüştür.

‘Girişimcilik Düzeyi’ ölçeğinde yer alan ifadeler, daha çok bireyin kendi işini yapıp yapmadığı, üstlendiği riskler ve sorumluluklar ve işletmenin yönetim kısmında da yer alıp almadığı şeklinde iken, ‘Girişimcilik Eğilimi’ ölçeğinde bireyin yeni yatırımlara ve pazarlara istekli olup olmadığı, kurumsallaşmak hakkında ne düşündüğü ve küresel anlamda sektörü ne derece takip ettiği biçiminde olmuştur. ‘Sağlık Durumu’ ölçeğinde ise, ifadeler ‘fiziksel’, ‘psikolojik’ ve ‘sosyolojik’ olmak üzere 3 boyuttan meydana gelmiştir. Fiziksel boyutta, kişinin günlük aktiviteleri rahatlıkla yerine getirip getiremediği, herhangi bir ilaç kullanıp kullanmadığı gibi değişkenler yer alırken, psikolojik boyutta; moral, stres, dikkat bozukluğu gibi kavramlar üzerinde durulmuştur. Son olarak, sosyolojik boyuta bakıldığında ise, bu boyutta dost-akraba ziyaretleri, sosyal arkadaşlık ortamı, aile gibi kavramlara yönelik ifadeler yer almıştır.

3.4. Araştırmanın Hipotezleri

Bir iş kurmak ve ortaya çıkabilecek riskleri üstlenerek devam ettirebilmek için bireylerin bazı doğuştan gelen yeteneklere ve sonradan elde edilebilecek kazanımlara, bilgi birikimine gereksinimi vardır. Kendi başına karar verebilecek, kurduğu işin başında durabilecek, beşeri, fiziki ve finansal kaynakları planlayıp düzenleyecek bireyler, ancak sağlıklı olmaları durumunda bu sorumlulukların üstesinden gelebileceklerdir. Zira, girişimcilik uzun süre çalışabilmeyi, sağlıklı kararlar alabilmeyi, iş görenler ve çevre ile sağlam ilişkiler kurabilmeyi zorunlu kılmaktadır. Girişimci bir kişinin sahip olması gereken özellikleri ve bu alanda başarı şartlarını sıralarken bu konulara önem vermek gerekmektedir (Küçük, 2016).

Bu araştırma kapsamında, hipotezler oluşturulurken literatürde yer alan çalışmalardan da faydalanılmıştır. Rietveld, Bailey, Hessels ve van der Zwan (2016) yaptıkları araştırmada, Karayip Ülkeleri’nde faaliyet gösteren 5000 adet işletmenin sahiplerinin ve işletme çalışanlarının sağlık durumlarını ve girişimcilik düzeylerini incelemişlerdir. Araştırma sonucunda, girişimcilik ile sağlık durumu arasında pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koymuşlardır (Rietveld vd., 2016). Bir başka araştırmada, Marcu, Iordănescu ve Iordănescu (2012) ortaya koydukları araştırmada, bireylerin

psikolojik durumlarının özellikle ekonomik krizin yaşandığı dönemlerde, girişimcilik eğilimini etkilediğini öne sürmüşlerdir. Uluyol (2013) ise, üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerini ölçmek amacıyla yaptığı araştırmada, öğrencilerin yüksek seviyede girişimcilik eğilimine sahip olduklarını, fakat finansal yönetim ve girişimcilik dersi alan ve almayan öğrencilerin girişimcilik eğilimleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmadığını ifade etmişlerdir. Bunlara ek olarak, Küçük (2016), Kartal ve Nurov (2017) ve Çeven (2018) girişimcilik düzeyi ve girişimcilik eğilimi ile girişimci sağlık durumu arasındaki ilişkiyi doğrudan inceleyen araştırmalar yapmışlardır. Araştırmaların sonucunda, girişimci sağlığı, girişimcilik düzeyi ve girişimcilik eğilimi arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Anlatılanlar bağlamında; bireyin girişimcilik düzeyi, girişimcilik eğilimi ve sağlık durumu arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı ilişkilerin olabileceği düşünülmektedir.

Bu doğrultuda araştırmanın hipotezleri ve buna bağlı olarak alt hipotezler aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

H1: Girişimcinin sağlık durumuna ilişkin boyutlar ile girişimcilik düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H1a: Girişimcinin fiziksel sağlık durumu ile girişimcilik düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H1b: Girişimcinin psikolojik sağlık durumu ile girişimcilik düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H1c: Girişimcinin sosyolojik sağlık durumu ile girişimcilik düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H2: Girişimcinin sağlık durumuna ilişkin boyutlar ile girişimcilik eğilimi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H2a: Girişimcinin fiziksel sağlık durumu ile girişimcilik eğilimi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H2b: Girişimcinin psikolojik sağlık durumu ile girişimcilik eğilimi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H2c: Girişimcinin sosyolojik sağlık durumu ile girişimcilik eğilimi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H3: Girişimcilik düzeyi ile girişimcilik eğilimi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H4: Girişimcilerin sosyo-demografik özelliklerine göre girişimcilik düzeyi farklılık göstermektedir.

H4a: Girişimcilerin yaşına göre girişimcilik düzeyi farklılık göstermektedir.

H4b: Girişimcilerin çalıştığı sektöre göre girişimcilik düzeyi farklılık göstermektedir.

H4c: Girişimcilerin eğitim durumuna göre girişimcilik düzeyi farklılık göstermektedir.

H5: Girişimcilerin sosyo-demografik özelliklerine göre girişimcilik eğilimleri farklılık göstermektedir.

H5a: Girişimcilerin yaşına göre girişimcilik eğilimleri farklılık göstermektedir.

H5b: Girişimcilerin çalıştığı sektöre göre girişimcilik eğilimleri farklılık göstermektedir.

H5c: Girişimcilerin eğitim durumuna göre girişimcilik eğilimleri farklılık göstermektedir.

4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

4.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans Analizi

Araştırmaya dâhil olan katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bulgular Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Yapısı

		n	%
Yaş	30 ve altı	44	18,6
	31-40	97	40,9
	41-50	70	29,5
	51-60	19	8,0
	61 ve üzeri	7	3,0
	Toplam	237	100,0
Sektör	Hizmet	131	55,3
	Üretim	34	14,3
	Ticaret	72	30,4
	Toplam	237	100,0
Eğitim Durumu	İlkokul	47	19,8
	Ortaokul	69	29,1
	Lise	103	43,5
	Lisans	14	5,9
	Lisansüstü	4	1,7
	Toplam	237	100,0

Tablo 1’de görüldüğü üzere, Kastamonu Küçük Sanayi Sitesi’nde araştırmaya katılan bireylerin yaş dağılımına ilişkin bulgulara bakıldığında, 31-40 yaş grubunda olanlar katılımcıların % 40,9’unu (97 kişi) oluştururken, 61 yaş ve üzeri katılımcılar yalnızca % 3’lük (7 kişi) bir dilimi meydana getirmiştir. Katılımcıların % 55,3’ü (131 kişi) hizmet sektöründe faaliyet gösterdiklerini ifade ederken, % 30,4’ü (72 kişi) ticaret sektöründe ve % 14,3’ü (34 kişi) ise üretim sektöründe faaliyette olduklarını belirtmişlerdir. Eğitim düzeyine ilişkin istatistiklere bakıldığında, katılımcıların % 43,5’inin (103 kişi) lise mezunu olduğu, yalnızca % 1,7’lik (4 kişi) bir kısmın lisansüstü eğitim aldığı ortaya çıkmıştır.

4.2. Açıklayıcı Faktör Analizi ve Güvenirlilik Analizi Sonuçları

Araştırmada kullanılan 3 ölçeğin, faktör analizi için uygun olup olmadığını belirlemek amacıyla, ölçeklerin KMO ve Bartlett değerlerine bakılmıştır.

Tablo 2. Bartlett Testi KMO Değerleri

Ölçek	KMO Örneklem Yeterlilik Ölçüsü
Girişimcilik Düzeyi	,836
Girişimcilik Eğilimi	,807
Sağlık Durumu	,793

Tablo 2’de görüleceği üzere, Girişimcilik Düzeyi, Girişimcilik Eğilimi ve Sağlık Durumu ölçeklerinin KMO değerlerinin 0,836, 0,807 ve 0,793 şeklinde sıralandığı ve KMO değerleri 0,500’den

büyük olduğu şartının sağlandığı saptanmıştır. Buradan yola çıkılarak, araştırmada kullanılan ölçeklerin faktör analizi için uygun olduğu sonucu ortaya çıkmıştır (Kalaycı, 2010) ve yapılan faktör analizlerinde, varimax döndürme yöntemi uygulanmıştır. Bilimsel bir araştırma için kullanılacak bir ölçeğin sahip olması gereken en önemli özelliklerden birisi, ölçeğin güvenilir oluşudur. Böylesi bir ölçme aracı, bir ölçme aracıyla aynı şartlarda elde edilen ölçüm değerlerinin kararlı oluşunun bir kanıtı niteliğini taşımaktadır (Ercan & Kan, 2004). Ünalın (2015)'e göre genellikle Cronbach's Alpha değerinin 0,700'den büyük olması ölçeğin güvenilir olduğu göstermektedir.

Tablo 3. Girişimcilik Düzeyi ve Girişimcilik Eğilimi Faktör Analizi Sonuçları

Ölçek/Boyut	İfade	Faktör Yükü	Aritmetik Ortalama	Açıklanan Varyans Oranı	Cronbach's Alpha Katsayısı
Girişimcilik Düzeyi Ölçeği	Kendi işimi yapıyorum	,801	1,21	51,203	,837
	İşletmeyi/şirketi yönetiyorum	,811	1,23		
	Pazarlama, üretim ve finans işlevlerinden en az birini ben yönetiyorum	,701	1,26		
	İşle ilgili riskleri üstlenmiş durumdayım	,796	1,21		
	İşle ilgili sorumluluk bana aittir.	,783	1,25		
	Gerek duyarsam başka bir yatırım yapabilirim	,637	1,53		
	Kararları kimseye danışmadan alabilirim	,657	1,65		
	Finansal olarak başkalarından bağımsızım	,660	1,41		
	İnsanlara fikirlerini sorma zorunluluğum yok	,546	1,95		
	Girişimcilik Eğilimi Ölçeği	Yeni yatırımlar yapacağım	,811		
İşimi büyütme/kurumsallaşmak istiyorum		,853	2,51		
Pazar payımızı arttırmayı planlıyorum		,791	2,62		
Yeni ürün/marka geliştirmek istiyorum		,740	2,87		
Yeni pazarlara girmek istiyorum		,767	3,22		
Uluslararası gelişmeleri takip ediyorum		,536	3,36		
Fırsatlardan yararlanmak istiyorum		,507	1,97		
Farkındalık oluşturmak istiyorum		,459	1,85		

Tablo 3'te görüldüğü şekilde Girişimcilik Düzeyi ve Girişimcilik Eğilimi ölçeklerinin güvenilirlik katsayılarının sırasıyla 0,837 ve 0,839 olduğu ve bu durumda ölçeklerin güvenilirliğinin çok yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Ölçeklerin içerisinde yer alan ifadelerin tümünün tek boyut altında toplandığı ortaya çıkmıştır. İfadelerle ilgili aritmetik ortalamalara bakıldığında, Girişimcilik Düzeyi Ölçeği'nde "*Kendi işimi yapıyorum*" ve "*İşle ilgili riskleri üstlenmiş durumdayım*" ifadelerinin 1,21 ile; Girişimcilik Eğilimi Ölçeği'nde ise "*Farkındalık oluşturmak istiyorum*" ifadesinin 1,85 ortalama ile en yüksek öneme sahip ifadeler oldukları belirlenmiştir.

Tablo 4. Sağlık Durumu Faktör Analizi Sonuçları

Ölçek	Boyut	İfade	Faktör Yüğü	Aritmetik Ortalama	Açıklanan Varyans Oran	Cronbach's Alpha
Sağlık Durumu Ölçeği	Fiziksel Sağlık Durumu	Yürürken, hiç bir güçlük çekmiyorum	,846	1,37	34,614	,807
		Günlük aktivitelerimi yerine getirirken güçlük çekiyorum	,816	1,39		
		Ağrı veya rahatsızlarım yok	,698	1,47		
		Kalıcı sağlık sorunum yok	,690	1,35		
		Düzenli kullandığım ilaç yok	,564	1,71		
		Spor yaparım	,820	2,63		
		Kendimi enerji dolu hissediyorum	,597	1,66		
		Psikolojik Sağlık Durumu	Endişeli/kaygılı değilim	,798		
	Moralim düzgündür		,718	1,31		
	Streslerimle baş edebilirim		,706	1,31		
	Öfkemi kontrol edebilirim		,625	1,62		
	Dikkat bozukluğum yoktur		,604	1,35		
	Hayatı zevkli bulduğumu söyleyebilirim		,633	1,44		
	Sosyolojik Sağlık Durumu	Bir araya geldiğim arkadaşlarım var	,793	1,31	9,645	,593
		Arayan, ziyarete gelen arkadaşlarım var	,827	1,34		
		Akraba ve yakınlarımı ziyaret ederim	,627	1,51		
		Evliyim/Aileme zaman ayırırım	,766	1,65		
		Hediye alırım/veririm	,739	2,11		

Tablo 4'te Sağlık Durumu Ölçeği'ne dair güvenilirlik değerleri ve ifadelerin toplandığı boyutlar verilmiştir. Sağlık Durumu Ölçeği'nin güvenilirlik katsayısının 0,796 olduğu; Fiziksel, Psikolojik ve Sosyolojik Sağlık Durumu boyutlarının ise sırasıyla 0,807, 0,785 ve 0,593 olduğu ortaya çıkmıştır. Fiziksel Sağlık Durumu boyutunda, "Kalıcı sağlık sorunum yok" ifadesinin 1,35 ile en yüksek öneme sahip olduğu belirlenirken, Psikolojik Sağlık boyutunda, "Streslerimle baş edebilirim" ve "Moralim düzgündür" ifadelerinin 1,31 ile en yüksek öneme sahip oldukları saptanmıştır. Ölçeğin Sosyolojik Sağlık Durumu boyutunda ise "Bir araya geldiğim arkadaşlarım var" ifadesi 1,31 ortalama ile en

önemli bulunmuştur. Ölçeğin toplam varyans açıklama oranına bakıldığında, bu oranın 54,280 olduğu belirlenmiştir.

4.3. Karşılaştırma Testleri

Bu araştırmada, iş yeri sahiplerinin girişimcilik düzeyleri, girişimcilik eğilimleri ve sağlık durumlarını belirlemek amacıyla kullanılan ölçeklerin katılımcıların demografik özelliklerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklarının olup olmadığını incelemek için tek yönlü ANOVA ve Kruskal-Wallis-H testleri uygulanmıştır. Tek Yönlü ANOVA testi normal dağılım gösteren k ($k \geq 2$) adet ana kütlede alınan, k adet bağımsız grup ortalaması arasındaki farklılığın belirlenmesinde kullanılan bir tekniktir. Tek Yönlü ANOVA testinin parametrik olmayanı ise Kruskal-Wallis-H testidir (Lorcu, 2015).

4.3.1. Girişimcilik Düzeyinin Yaş Açısından Karşılaştırılması

Bu testte, varyansların homojenliği ($p > 0,05$) koşulu sağlanmıştır, fakat yaş kategorilerinde gözlem sayısı az ve gruplar normal dağılmadığı için grupların karşılaştırılması için parametrik olmayan testlerden Kruskal-Wallis-H testi uygulanmıştır (Alpar, 2018). Bu durumda, Girişimcilik Düzeyi Ölçeği açısından, farklı yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($X^2=2,212$; $df=4$, $p > 0,05$). Bu test sonucuna göre H4a hipotezi reddedilmiştir. Analiz sonuçları Tablo 5'te görülebilmektedir.

Tablo 5. Girişimcilik Düzeyinin Yaşa Göre Kruskal-Wallis-H Testi Sonuçları

Girişimcilik Düzeyi Ölçeği	Yaş	n	Sıra Ortalaması	X ²	df	P
	30 ve altı	44	113,82	2,212	4	,697
	31-40	97	123,63			
	41-50	70	114,50			
	51-60	19	115,08			
	61 ve üzeri	7	143,00			

$p < 0,05$ =fark var; $p > 0,05$ =fark yok

4.3.2. Girişimcilik Düzeyinin Çalışılan Sektör Açısından Karşılaştırılması

Veriler normal dağılım göstermediği için girişimcilik düzeyinin çalışılan sektöre göre farklılık gösterip göstermediğini ölçmek amacıyla yine Kruskal-Wallis-H kullanılmıştır. Tablo 6'da görüleceği üzere, burada da Girişimcilik Düzeyi Ölçeği açısından, farklı sektör grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı saptanmıştır ($X^2=0,476$; $df=2$, $p > 0,05$). Bu durumda, H4b hipotezinin kabul edilmediği görülmektedir.

Tablo 6. Girişimcilik Düzeyinin Çalışılan Sektöre Göre Kruskal-Wallis-H Testi Sonuçları

Girişimcilik Düzeyi Ölçeği	Sektör	n	Sıra Ortalaması	X ²	df	P
	Hizmet	131	116,75	,476	2	,788
	Üretim	34	118,78			
	Ticaret	72	123,20			

$p < 0,05$ =fark var; $p > 0,05$ =fark yok

4.3.3. Girişimcilik Düzeyinin Eğitim Durumu Açısından Karşılaştırılması

Girişimcilik düzeyinin eğitim durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymak amacıyla, öncelikle uygulanan normallik testinde verilerin normal dağılmadığı saptanmıştır. Bu nedenle, Tablo 7’de belirtildiği üzere, uygulanan Kruskal-Wallis-H testi sonucunda Girişimcilik Düzeyi Ölçeği açısından, eğitim durumu farklı olan gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu belirlenmiştir ($X^2=21,785$; $df=4$, $p<0,05$). Bu sonuçlardan hareketle, H_4c hipotezinin kabul edildiği görülmektedir.

Tablo 7. Girişimcilik Düzeyinin Eğitim Durumuna Göre Kruskal-Wallis-H Testi Sonuçları

Girişimcilik Düzeyi Ölçeği	Eğitim Durumu	n	Sıra Ortalaması	X ²	df	P
	İlkokul	47	116,94	21,785	4	,000
	Ortaokul	69	103,58			
	Lise	103	119,43			
	Lisans	14	178,00			
	Lisansüstü	4	232,50			

$p<0,05$ =fark var; $p>0,05$ =fark yok

Farklılığın hangi alt gruplardan kaynaklandığını belirlemek için yapılan Post-Hoc Tamhane testi sonucunda anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Tamhane çoklu karşılaştırma testine göre; ortaokul eğitim düzeyine sahip kişiler farklı eğitim düzeyine sahip diğer gruplar ile kıyaslandığında, lisans eğitim düzeyine sahip grup ile arasında fark olduğu belirlenmiştir ($p=0,030$, $p<0,05$).

Tablo 8. Girişimcilik Düzeyinin Eğitim Durumuna Göre Post-Hoc Tamhane Testi Sonuçları

	Bölümler (I)	Bölümler (J)	Ortalama Farkı (I-J)	Sh	P
Tamhane	İlkokul	Ortaokul	,55134	,91052	1,000
		Lise	-,41995	,84741	1,000
		Lisans	-6,43313	2,00610	,053
		Lisansüstü	-5,61170	3,95665	,941
	Ortaokul	İlkokul	-,55134	,91052	1,000
		Lise	-,97130	,83385	,941
		Lisans	-6,98447*	2,00041	,030
		Lisansüstü	-6,16304	3,95377	,908
	Lise	İlkokul	,41995	,84741	1,000
		Ortaokul	,97130	,83385	,941
		Lisans	-6,01318	1,97248	,078
		Lisansüstü	-5,19175	3,93971	,960
	Lisans	İlkokul	6,43313	2,00610	,053
		Ortaokul	6,98447*	2,00041	,030
		Lise	6,01318	1,97248	,078
		Lisansüstü	,82143	4,33909	1,000
	Lisansüstü	İlkokul	5,61170	3,95665	,941
		Ortaokul	6,16304	3,95377	,908

		Lise	5,19175	3,93971	,960
		Lisans	-,82143	4,33909	1,000

4.3.4. Girişimcilik Eğiliminin Yaş Açısından Karşılaştırılması

Girişimcilik eğiliminin yaşa göre farklılık gösterip göstermediğini ölçmek amacıyla yapılan normallik analizinde, verilerin normal dağılmadığı belirlenmiştir. Ardından Kruskal-Wallis-H testi yapılmıştır. Tablo 9’da verildiği üzere, Girişimcilik Eğilimi Ölçeği açısından, farklı yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($X^2=3,579$; $df=4$, $p>0,05$). Bu durumda, H5a hipotezinin reddedildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 9. Girişimcilik Eğiliminin Yaşa Göre Kruskal-Wallis-H Testi Sonuçları

Girişimcilik Eğilimi Ölçeği	Yaş	n	Sıra Ortalaması	X ²	df	P
	30 ve altı	44	111,19	3,579	4	,466
	31-40	97	126,79			
	41-50	70	116,96			
	51-60	19	100,08			
	61 ve üzeri	7	131,79			

$p<0,05$ =fark var; $p>0,05$ =fark yok

4.3.5. Girişimcilik Eğiliminin Çalışılan Sektör Açısından Karşılaştırılması

Girişimcilik eğiliminin çalışılan sektöre göre farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymak amacıyla, öncelikle yapılan testlerde varyansın homojen olduğu ve verilerin normal dağıldığı saptanmıştır. Bu sebeple, uygulanan Tek Yönlü ANOVA testi sonucunda Girişimcilik Eğilimi Ölçeği açısından, farklı sektör grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($F=12,68$, $p<0,05$). Buradan hareketle, H5b hipotezinin kabul edildiği görülmektedir.

Tablo 10. Girişimcilik Eğilimi Ölçeğinin Yaşa Göre Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Girişimcilik Eğilimi Ölçeği	Sektör	n	Ortalama	ss	F	P
	Hizmet	131	60,9847	16,38854	12,68	,000
	Üretim	34	46,7647	15,94889		
	Ticaret	72	52,5972	17,12889		

$p<0,05$ =fark var; $p>0,05$ =fark yok

Farklılığın hangi alt gruplar arasında olduğunu saptamak amacıyla yapılan Post-Hoc Tukey HSD testi yapılmıştır. Tukey HSD çoklu karşılaştırma testine göre; hizmet sektöründe faaliyet gösteren işletme sahipleri ile farklı sektörlerde faaliyet gösteren işletmeciler kıyaslandığında, bu grubun üretim sektöründe faaliyet gösteren işletme sahipleri ($p=0,000$, $p<0,05$) ve ticaret sektöründe faaliyet gösteren işletme sahipleri ($p=0,002$, $p<0,05$) arasında farklılık olduğu belirlenmiştir.

Tablo 11. Girişimcilik Düzeyinin Eğitim Durumuna Göre Post-Hoc Tukey HSD Testi Sonuçları

Bölümler (I)	Bölümler (J)	Ortalama Farkı (I-J)	Sh	P
Hizmet	Üretim	14,22003*	3,18660	,000

Tukey HSD	Üretim	Ticaret	8,38751*	2,42889	,002
		Hizmet	-14,22003*	3,18660	,000
	Ticaret	Ticaret	-5,83252	3,44515	,210
		Hizmet	-8,38751*	2,42889	,002
		Üretim	5,83252	3,44515	,210

4.3.6. Girişimcilik Eğiliminin Eğitim Durumu Açısından Karşılaştırılması

Girişimcilik eğiliminin eğitim durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymak amacıyla, öncelikle yapılan normallik testinde verilerin normal dağılmadığı saptanmıştır. Buradan hareketle, uygulanan Kruskal-Wallis-H testi sonucunda Girişimcilik Eğilimi Ölçeği açısından, eğitim durumu farklı olan gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($X^2=19,507$; $df=4$, $p<0,05$). Bu noktada, H_0 hipotezinin de kabul edildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 12. Girişimcilik Eğiliminin Eğitim Durumuna Göre Kruskal-Wallis-H Testi Sonuçları

Girişimcilik Eğilimi Ölçeği	Eğitim Durumu	n	Sıra Ortalaması	X^2	df	P
	İlkokul	47	131,85	19,507	4	,001
	Ortaokul	69	137,40			
	Lise	103	109,18			
	Lisans	14	58,96			
	Lisansüstü	4	113,63			

$p<0,05$ =fark var; $p>0,05$ =fark yok

Uygulanan Tamhane çoklu karşılaştırma testine göre; lisans eğitim düzeyine sahip kişiler farklı eğitim düzeyine sahip diğer gruplar ile kıyaslandığında, ilkokul eğitim düzeyine sahip grup ($p=0,007$, $p<0,05$) ve ortaokul eğitim düzeyine sahip grup ($p=0,004$, $p<0,05$) arasında fark olduğu belirlenmiştir.

Tablo 13. Girişimcilik Eğiliminin Eğitim Durumuna Göre Post-Hoc Tamhane Testi Sonuçları

	Bölümler (I)	Bölümler (J)	Ortalama Farkı (I-J)	Sh	P
Tamhane	İlkokul	Ortaokul	-,88529	3,03382	1,000
		Lise	5,45156	2,95061	,504
		Lisans	19,50912*	4,91871	,007
		Lisansüstü	3,72340	5,57758	1,000
	Ortaokul	İlkokul	,88529	3,03382	1,000
		Lise	6,33685	2,58679	,144
		Lisans	20,39441*	4,70947	,004
		Lisansüstü	4,60870	5,39395	,997
	Lise	İlkokul	-5,45156	2,95061	,504
		Ortaokul	-6,33685	2,58679	,144
		Lisans	14,05756	4,65630	,073
		Lisansüstü	-1,72816	5,34759	1,000
Lisans	İlkokul	-19,50912*	4,91871	,007	

		Ortaokul	-20,39441*	4,70947	,004
		Lise	-14,05756	4,65630	,073
		Lisansüstü	-15,78571	6,63961	,367
	Lisansüstü	İlkokul	-3,72340	5,57758	1,000
		Ortaokul	-4,60870	5,39395	,997
		Lise	1,72816	5,34759	1,000
		Lisans	15,78571	6,63961	,367

4.4. Korelasyon Testleri

Korelasyon analizi, iki ifade arasındaki doğrusal ilişkiyi veya herhangi bir değişkenin 2 veya 2’den fazla değişken ile olan ilişkisini sınamak, şayet varsa bu ilişkinin seviyesini belirlemek amacıyla kullanılan istatistiksel bir tekniktir. Buradaki temel amaç, bağımsız değişken (X) değiştiğinde, bağımlı değişkenin (Y) hangi yönde farklılaşacağını belirlemektir (Kalaycı, 2010). Korelasyon katsayıları ve ilişki kuvvetleri; 0,00 - 0,25 / çok zayıf, 0,26 - 0,49 / zayıf, 0,50 - 0,69 / orta, 0,70 - 0,89 / yüksek ve 0,90 - 1,00 / çok yüksek şeklindedir (Köse, 2008). Bu kısımda, öncelikle verilerin normal dağılıp dağılmadığına bakılmıştır.

Tablo 14. Normallik Testi

	Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
	İstatistik	df	Anlamlılık Derecesi	İstatistik	df	Anlamlılık Derecesi
Girişimcilik Düzeyi	,280	237	,000	,763	237	,000
Girişimcilik Eğilimi	,062	237	,028	,982	237	,004
Sağlık Durumu	,125	237	,000	,916	237	,000

Tablo 14’te görüleceği gibi tüm ölçeklerin anlamlılık derecelerinin 0,05’ten büyük olması gerektiği şartı sağlanamadığı için ilk etapta verilerin normal dağılmadığı belirlenmiştir. Normal olmadığı görülen alt boyutların basıklık ve çarpıklık katsayılarına bakıldığında ise, bu katsayıların -2 ile +2 arasında olmaması verilerin normal dağılmadığını bir kez daha ortaya koymuştur (Pallant, 2001). Veriler normal dağılıma uygun olmadığı için girişimcilik düzeyi, girişimcilik eğilimi ve sağlık durumu arasındaki ilişkiyi ölçmek amacıyla Spearman Korelasyon Testi uygulanmıştır. Testin sonuçları Tablo 15’te verilmiştir.

Tablo 15. Girişimcilik Düzeyi, Girişimcilik Eğilimi ve Sağlık Durumu İlişkisi

Değişkenler	Girişimcilik Düzeyi	Girişimcilik Eğilimi	Sağlık Durumu
Girişimcilik Düzeyi	1	-	-
Girişimcilik Eğilimi	,425	1	-
Sağlık Durumu	,679	,507	1
<i>Fiziksel Sağlık Durumu</i>	,363	,442	-
<i>Psikolojik Sağlık Durumu</i>	,657	,312	-
<i>Sosyolojik Sağlık Durumu</i>	,386	,358	-

Girişimcilik Düzeyi, *Girişimcilik Eğilimi* ve *Sağlık Durumu* ölçekleri arasındaki ilişkilere yönelik korelasyon analizi sonucuna bakıldığında, Girişimcilik Düzeyi ve Girişimcilik Eğilimi arasında zayıf düzeyde, pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuş iken ($r(237)=0,425$ ve

$p=0,000$); Girişimcilik Düzeyi ile Sağlık Durumu arasında orta düzeyde, pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r(237)=0,679$ ve $p=0,000$). Girişimcilik Eğilimi ile Sağlık Durumu arasında da orta düzeyde, pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki görülmüştür ($r(237)=0,507$ ve $p=0,000$). Sağlık durumunun alt boyutlarıyla girişimcilik düzeyi arasındaki ilişki incelendiğinde ise, bireyin fiziksel sağlık durumu ile girişimcilik düzeyi arasında zayıf düzeyde pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuş iken ($r(237)=0,363$ ve $p=0,000$); bireyin psikolojik sağlık durumu ile girişimcilik düzeyi arasında orta düzeyde pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuş ($r(237)=0,657$ ve $p=0,000$), sosyolojik sağlık durumu ile girişimcilik düzeyi arasında ise yine zayıf düzeyde pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r(237)=0,386$ ve $p=0,000$). Bir diğer korelasyon analizi sonucunda, sağlık durumunun alt boyutlarıyla girişimcilik eğilimi arasında da önemli sonuçlar elde edilmiştir. Kişinin fiziksel sağlık durumu ile girişimcilik eğilimi arasında zayıf düzeyde pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuş iken ($r(237)=0,442$ ve $p=0,000$); bireyin psikolojik sağlık durumu ile girişimcilik eğilimi arasında zayıf düzeyde pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuş ($r(237)=0,312$ ve $p=0,000$), sosyolojik sağlık durumu ile girişimcilik eğilimi arasında ise yine zayıf düzeyde pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r(237)=0,358$ ve $p=0,000$). Bu durumda, H1, H2 ve H3 hipotezlerinin kabul edildiği görülmektedir.

5. TARTIŞMA

Konuyla ilgili daha önce yapılan araştırmalara bakıldığında, önemli bazı noktalar tespit edilmiştir. Konuyla doğrudan ilgili araştırmalar incelendiğinde, Küçük (2016) yaptığı araştırmada kendi işini kurup bu işi yürüten, yeni bir iş kurmak niyetinde olan bireylerin temel anlamda fizyolojik, psikolojik ve sosyolojik olarak sağlıklı olduğunu; yeni bir iş kurup bu işi devam ettirmek ve geliştirmek, sonrasında yeni ürünler geliştirmek, farklı pazarlara açılmak isteyen bireylerin sağlık durumlarına dikkat etmeleri gerektiğini ifade etmiştir. Kartal ve Nurov (2017) da yürüttükleri araştırmada, girişimcilik özelliği olan bireylerin, kendi işini kuran veya yeni girişimlerde bulunmak isteyen kişilerin sağlık durumlarının iyi olduğunu; aynı zamanda yeni ürünler üretmenin ve yeni pazarlara açılmanın bireylerin sağlığı ile doğru orantılı olduğunu ortaya koymuştur. Çeven'in 2018 yılında yaptığı araştırmada ise katılımcıların girişimcilik düzeyleri ve eğilimlerinin önem seviyesi yüksek çıkmıştır ve katılımcıların sağlık durumlarına önem verdikleri ortaya konmuştur (Çeven, 2018). Buna ek olarak, girişimci sağlığı; girişimcilik eğilimi ile girişimcilik düzeyi arasında da anlamlı bir ilişkinin olduğu bazı araştırmalar sonucunda belirlenmiştir (Küçük, 2016; Kartal ve Nurov, 2017; Çeven, 2018). Dilek, Küçük, İnançlı ve Zengin (2018), yaptıkları çalışmada Kastamonu gençlerinin girişimcilik potansiyellerinin yeterince yüksek olmadığını, Tosya'dan daha geride olduğunu ortaya çıkarmışlardır. Bu araştırma sonucunda ise, katılımcıların girişimcilik düzeylerinin önem düzeyleri yüksek ve sağlık durumlarının iyi olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Buna ek olarak, girişimcilik düzeyi, girişimcilik eğilimi ve sağlık durumu arasında

olumlu yönde anlamlı ilişkilerin olduğu belirlenmiştir. Yapılan önceki araştırmalardan farklı olarak, bu araştırmada girişimcilik düzeylerinin ve girişimcilik eğilimlerinin katılımcıların demografik özelliklerine göre de farklılık gösterip göstermediği belirlenmiştir.

Girişimcilik üzerine yapılan diğer araştırmalar incelendiğinde, Rietveld vd. (2016) ortaya koydukları araştırmada, işletme çalışanlarının sağlık durumlarını ve girişimcilik düzeylerini incelemiştir. Araştırmanın bulgularında, girişimcilik ile sağlık durumu arasında pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koymuşlardır (Rietveld vd., 2016). Marcu vd. (2012) ise yaptıkları araştırmada, bireylerin psikolojik durumlarının özellikle ekonomik krizin yaşandığı dönemlerde, girişimcilik eğilimini etkilediğini tespit etmişlerdir. Uluyol (2013), üniversite öğrencilerine yönelik yürüttüğü araştırmasında, öğrencilerin yüksek seviyede girişimcilik eğilimine sahip olduklarını, fakat finansal yönetim ve girişimcilik dersi alan ve almayan öğrenciler arasında bu konuda anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır. Yao, Wu ve Long (2016) araştırmalarında, sosyal ve ekonomik çevrenin öğrencilerin girişimcilik eğilimleri ve tutumları üzerinde olumlu etkileri olduğunu ortaya koymuşlardır. Aksine, politik çevrenin ise girişimcilik eğilimi üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı belirlenmiştir. Öztaş, Kasımoğlu ve Şirin'in (2017) yaptıkları araştırmada ise, yenilikçilik ve bağımsızlık faktörlerinin dışındaki girişimci kişilik özelliklerinin girişimcilik eğitimi üzerinde etkili olduğu ortaya konmuştur. Dahası, girişimci kişilik özellikleri ve girişimcilik eğitimi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Öztaş vd., 2017). Holienka, Holienková ve Gál (2015) araştırmalarında, öğrencilerin girişimcilik eğilimleri arasında “başarı”, “hesaplanmış risk” ve “iç kontrol” değişkenleri kapsamında anlamlı farklılıklar olduğunu ifade etmişlerdir. Tekin (2018) yürüttüğü araştırmada, kadın katılımcıların büyük bir kısmının el işi yaparak aileye maddi anlamda katkı sağladıkları, iş kurmak için gerekli sermayelerinin olmamasına rağmen imkân doğduğunda iş yeri açmak için girişimde bulunacağı, girişimcilikle ilgili herhangi bir eğitim almadıkları, çoğunun ailesinde girişimci bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Son olarak, Pan ve Akay (2015) öğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerini ölçmeye yönelik yaptıkları araştırmada, katılımcıların yüksek girişimcilik seviyesinde oldukları ve sadece aile gelirinin öğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerini anlamlı olarak etkilediği sonucuna varılmıştır. Bu araştırmada ise, yalnızca girişimcilik düzeyini ya da eğilimini ölçmeye yönelik durumlar ortaya konmamıştır. Buna ek olarak, girişimcilerin sağlık durumları belirlenmeye çalışılmıştır ve girişimcilik düzeyi, girişimcilik eğilimi ve girişimcilik sağlık durumu arasındaki ilişki incelenmiştir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Tüm dünyanın mücadele ettiği pandemi süreci de dikkate alındığında, sağlık unsurunun hayattaki en önemli unsur olduğu bir kez daha ortaya çıkmıştır. Herhangi bir bireyin girişimcilik düzeyi ve eğilimi yüksek olsa bile birey kendisini sağlıklı hissetmiyorsa, bu girişimde bulunması güç bir hal alacaktır. Bu noktada, girişimcilik düzeyi ve girişimcilik eğilimi ile sağlık durumu arasındaki ilişki merak konusu olmuştur ve araştırmacılar bu durumu ortaya koymaya çalışmışlardır.

Girişimciliğin ülkelerin ekonomik gelişmişlik üzerindeki etkisi göz ardı edilemez bir gerçektir. Bir toplumun ekonomik açıdan gelişebilmeleri için toplumdaki girişimcilik düzeyinin ve eğiliminin yüksek olması gerekmektedir. Bu noktada, kişilerin girişimciliğe sevk edilmesi, ekonomik refahı sağlamada ve girişimciliğin fark edilmesinde anahtar rol oynamaktadır. Ancak, tek başına girişimcilik birçok kez yetersiz kalabilmektedir. Yeni bir iş kurmanın zorluğu, özgüven, cesaret, yetenek, yaratıcılık ve gerekli sermaye gibi unsurların bir arada bulunmasını zorunlu kılmaktadır (Bozkurt & Erdurur, 2013). Bunun yanında, bireyin sağlık durumunun da girişimciliğini etkileyeceği düşünülmektedir. Bu amaçla, Kastamonu Küçük Sanayi Sitesi'nde yapılan araştırmada katılımcıların demografik özelliklerine göre girişimcilik düzeylerinin ve girişimcilik eğilimlerinin farklılık gösterip göstermediği ve girişimcilik düzeyi ve girişimcilik eğilimi ile sağlık durumu arasındaki ilişki incelenmiştir.

Farklılıkları ortaya koymak adına yapılan Kruskal-Wallis-H testleri sonucunda katılımcılar arasında girişimcilik düzeyinin yaşa ve çalışılan sektöre göre farklılık göstermediği, fakat eğitim durumuna göre anlamlı farklılıkların olduğu ortaya çıkmıştır. Girişimcilik eğiliminin yaşa göre farklılık göstermediği, fakat eğitim durumuna göre farklılık gösterdiği Kruskal-Wallis-H testi sonucunda belirlenmiştir. Uygulanan Tek Yönlü ANOVA testi sonucunda ise girişimcilik eğiliminin çalışılan sektöre göre farklılık gösterdiği saptanmıştır. Araştırmada, girişimcilik düzeyi, girişimcilik eğilimi ve sağlık durumu olmak üzere kullanılan 3 ölçek arasındaki ilişkiyi ölçmek amacıyla yapılan korelasyon testlerinde de önemli bulgular elde edilmiştir. Girişimcilik düzeyi ile girişimcilik eğilimi arasında zayıf düzeyde bir ilişki bulunurken, girişimcilik düzeyi ile sağlık durumu arasında orta düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Öte yandan, girişimcilik eğilimi ve sağlık durumu arasında da yine orta düzeyde bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Sonuç olarak, araştırmada bireylerin girişimcilik düzeyi ve girişimcilik eğilimi ile sağlık durumu arasında ilişki olduğu görülmüştür. Bireyin sağlıklı oluşunun girişimci olmasındaki etkisinin göz ardı edilmemesi gerektiği ortaya çıkmıştır. Kendi işini kurmak, kendi kurduğu işi ilerletmek, yeni ürünler geliştirmek, farklı pazarlara hitap etmek isteyen girişimcilerin sağlık durumlarına da dikkat etmeleri gerektiği değerlendirilmiştir. Bu araştırmanın ilgili literatüre bu anlamda yapacağı teorik katkının yanında, uygulamada da bazı yararlar sağlayacağı düşünülmektedir. Bu araştırma ile birlikte, girişimcilik ruhuna sahip bireylerin, herhangi bir girişimde bulunmadan önce gerek fizyolojik gerekse psikolojik ve sosyolojik olarak sağlık durumlarını da göz önünde bulundurmaları gerekecektir.

Anlatılanlar ışığında, girişimci adaylarına özellikle de işin niteliğine göre;

- Yeterli finansal güce sahip olma,
- Yeni yatırım fikirlerine açık olma,
- Sahip olduğu işi geliştirme,
- Yeni potansiyel pazarları takip etme,

- Fırsatlardan yararlanma,
- Bazı temel fiziksel ve ruhsal yeterliliklere sahip olma,
- Yapacağı işin gerektirdiği fiziksel yetkinliklere sahip olma,
- Anlık krizleri yönetebilme ve öfke kontrolünü sağlayabilme,
- İyi bir iletişim becerisine ve ağına sahip olma gibi şartları taşımaları gerektiği önerilmektedir.

Kendi işini yapan, girişimcilik eğilimi yüksek olan ancak yeni pazarlara ve sektörlere açılmamış olan girişimcilerin durumu, endişeleri ve beklentileri başka bilimsel araştırmalarda incelenebilir. Bunun yanında, girişimcilik düzeyi ve girişimcilik eğilimi ile sağlık durumu arasındaki ilişki farklı sektörler ve şehirler için de ele alınabilir.

KAYNAKÇA

Akdemir, N. ve Birol, L. (2005). *İç Hastalıkları ve Hemşirelik Bakımı*, İstanbul: Perspektif Baskı.

Akdur, R., Çöl, M., Işık, A., İdil, A., Durmuşoğlu, M. ve Tunçbilek, A. (1998). *Halk Sağlığı*, Ankara: AÜ TF Antıp AŞ Yayınları.

Alpar, R. (2018). *Spor, Sağlık ve Eğitim Bilimlerinden Örneklerle Uygulamalı İstatistik ve Geçerlik-Güvenirlik*, Ankara: Detay Yayıncılık.

Ardichili, A., Cardozo R. and Ray S. (2003). A Theory Entrepreneurial Opportunity Identification and Development, *Journal of Business Venturing*, 18, 105-123.

Arıkan, S. (2004). *Girişimcilik Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular*, Ankara: Siyasal Kitabevi.

Arslan, K. (2002). Üniversiteli Gençlerde Mesleki Tercihler ve Girişimcilik Eğilimleri, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 6, 1-11.

Bektaş, Ç. ve Köseoğlu, M. A. (2007). Aile İşletmecilik Kültürünün Girişimcilik Eğilimine Etkileri ve Bir Alan Araştırması, *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2007(2), 297-317.

Bozkurt, R. (2000). Girişimci ve Rol Bilinci, *İş Fikirleri Dergisi*, 12, 85-97.

Bozkurt, Ö. ve Erdurur K. (2013). Girişimci Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Eğilimindeki Etkisi: Potansiyel Girişimciler Üzerinde Bir Araştırma, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 8(2), 57-78.

Çarıkcı, İ. H. ve Koyuncu, O. (2010). Bireyci-Toplumcu Kültür ve Girişimcilik Eğilimi Arasındaki İlişkiyi Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma, *MAE Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(3), 1-18.

Çelik, Y. (2006). Sürdürülebilir Kalkınma Kavramı ve Sağlık, *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 9(1), 27-28.

Çetiner, H. (2014). *Hastane Çalışanlarında Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışlarının Belirlenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Çeven, S. (2018). Girişimci Sağlığı İle Girişimcilik Düzeyi ve Girişimcilik Eğilimi İlişkisi: Kastamonu'da Bir Ticaret Sektörü Uygulaması, *The International New Issues in Social Sciences*, 6(2), 31-49.

Dilek, S., Küçük, O., İnançlı, S. ve Zengin, B. (2018). Benchmarking Entrepreneurship Intentions of Kastamonu, Tosya and Sakarya Young People, *International Journal of Applied Economic and Finance Studies*, 3(3). 1-17

Ercan, İ. ve Kan, İ. (2004). Ölçeklerde Güvenirlik ve Geçerlik, *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 3(30), 211-216.

Ferrante, F. (2005). Revealing Entrepreneurial Talent, *Small Business Economics*, 25, 159-174.

Foss, K, Foss, N. J. and Klein, P. G. (2002). Original and Derived Judgment: An Entrepreneurial Theory of Economic Organization, *Organization Studies*, 6, 1-20.

Hisrich, R. D. and Peters, M. P. (2002). *Entrepreneurship*, USA: McGraw – Hill Irwin.

Holienka, M., Holienková, J. and Gál, P. (2015). Entrepreneurial Characteristics of Students in Different Fields of Study: A View From Entrepreneurship Education Perspective, *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*, 63(6), 1879-1889.

Kalaycı, Ş. (2010). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, Ankara: Asil Yayın Dağıtım.

Kartal, Ö. ve Nurov, G. (2017). Girişimci Sağlığı İle Girişimcilik Düzeyi ve Girişimcilik Eğilimi İlişkisi: TR 82 Bölgesinde Bir Uygulama, *The International New Issues in Social Sciences*, 5(5), 43-56.

Klapper, L., Leaven, L. and Rajan, R. (2006). Entry Regulation as a Barrier to Entrepreneurship, *Journal of Financial Economics*, 82, 591-629.

Koh, C. H. (1996). Testing hypotheses of entrepreneurial characteristics A study of Hong Kong MBA students, *Journal of Managerial Psychology*, 11(3), 12-25.

Köse, S. K. (2008). *Korelasyon ve regresyon analizi*. 26 Mart 2020 tarihinde <http://tr.scribd.com/doc/2066772/korelasyon-analizi> adresinden erişilmiştir.

Kraus, S. and Kauranen, I. (2009). Strategic Management and Entrepreneurship: Friends or foes?, *Int. Journal of Business Science and Applied Management*, 1, 37-50.

Küçük, O. (2014). *Girişimcilik ve Küçük İşletme Yönetimi*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Küçük, O. (2016). “Girişimci Sağlığı İle Girişimcilik Düzeyi ve Girişimcilik Eğilimi İlişkisi: TR90’da Bir Küçük Sanayi Sitesi Uygulaması”, *Uluslararası Katılımlı 16. Üretim Araştırmaları Sempozyumu*, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul, 12-14 Ekim.

Küçük, O. ve Küçük, N. (2018). “Girişimci Sağlığı, Girişimcilik Düzeyi, Girişimcilik Eğilimi ve Girişimci Sosyal Çevre Destek Düzeyi İlişkisi: TR90’da Bir Küçük Sanayi Sitesi Uygulaması”, *4. Kafkasya Ortaasya Dış Ticaret Lojistik Kongresi*, Adnan Menderes Üniversitesi, 1312-1321, Aydın, 7-8 Eylül.

Küçük, O. (2020). (Editör ve Yazar) İşletmecilik, Lojistik ve Toplam Kalite Yönetimi Alanında Teoriler ve Bilimsel Araştırma Ölçekleri, (İçinde 2. Kısım, 1,2,4. Bölümler: Girişimcilik Düzeyi, Girişimcilik Eğilimi ve Girişimci Sağlığı Ölçeği, ss. 79-95.), Sonçağ Yayıncılık, Ankara.

Lorcu, F. (2015). *Örneklerle Veri Analizi; SPSS Uygulamalı*, Ankara: Detay Yayıncılık.

Marcu, G., Iordanescua, C., and Iordanescua, E. (2012). The influence of the psychological factors upon the entrepreneurial tendency in crisis environments, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 33, 473-477.

Okay, A. (2009). *Sağlık İletişimi*, İstanbul: Farmaskop/MediaCat.

Özkul, G. (2007). Kapitalist Sistemin Sürükleyici Aktörleri: Ekonomik Teoride Girişimciler, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(3), 343-366.

Öztaş, M., Kasımoğlu, M. and Şirin, E. F. (2017). The Effect of Entrepreneurial Personality Traits of Undergraduates in The Area of Education of Physical Education and Sports on the Entrepreneurship Tendency, *Journal of Human Sciences*, 14(4), 4365-4382.

Pallant, J. (2001). *SPSS Survival Manual*, Buckingham: Open University Press.

Pan, V. ve Akay, C. (2015). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Girişimcilik Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, *Education Sciences*, 10(2), 125-138.

Reynolds, P.D., Hay, M., Bygrave, W.D., Camp, S.M. and & Autio, E. (2000). *Global Entrepreneurship Monitor: 2000 Executive Report*. Accessed on 26th March 2020 from <http://www.esbri.se/pdf/gem-rapport.pdf>.

Rietveld, C. A., Bailey, H., Hessels, J., and van der Zwan, P. (2016). Health and entrepreneurship in four Caribbean Basin countries, *Economics & Human Biology*, 21, 84-89.

Sinha, T. N. (1996). Human factors in entrepreneurship effectiveness, *The Journal of Entrepreneurship*, 5(1), 23-39.

Szerb, L. (2003). The changing role of entrepreneur and entrepreneurship in network organisations, Knowledge Transfer, Small and Medium-Sized Enterprises, and Regional Development in Hungary, *Small Business Economics*, 81-85.

Tekin, Z. (2018). Muş İlinin Kadın Girişimcilik Eğilimini Belirlemeye Yönelik Bir Pilot Araştırma, *Business & Management Studies: An International Journal*, 6(1), 149-165.

Top S., Çolakoğlu N. ve Dilek S. (2012). Evaluating entrepreneurship intentions of vocational high school pupils based on self-efficacy concept, *Social and Behavioral Sciences*, 58, 934-943.

Uluyol, O. (2013). Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerinin Belirlenmesi: Gölbaşı Meslek Yüksekokulu Örneği, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (15), 349-372.

Ünalın, M. (2015). *Güvenirlilik Analizi*. 11 Şubat 2016 <http://musaunalın.com/2014/11/03/guvenirlilik-analizireliability-analysis-nedir-nasil-yapilir/> sayfasından erişilmiştir.

Wiklund, J. and Shepherd, D. (2005). Entrepreneurial Orientation and Small Business Performance: A Configurational Approach, *Journal of Business Venturing*, 20, 71-91.

Yao, X., Wu, X. and Long, D. (2016). University Students' Entrepreneurial Tendency in China, *Journal of Entrepreneurship in Emerging Economies*, 8(1), 60-81.

Yıldız, S. ve Kapu, H. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Bireysel Değerleri ile Girişimcilik Eğilimi Arasındaki İlişki: Kafkas Üniversitesi'nde Bir Araştırma, *KAÜ-İİBF Dergisi*, 3(3), 39-45.